

یادداشت مدیر مسؤول

اینترنت و میراث

زمان در این زمانه سریعتر از هر زمان دیگری بر نسل امروز ما می‌گذرد. آنان که این را حس کرده‌اند با من هم سخن‌اند. سرعت گسترش فناوری علوم و رونق جنبش نرم‌افزاری جدید، نسل امروز را حیران و مبهوت کرده است. اگر روزگاری صاحب بن عبّاد آن وزیر ایرانی فرهنگ پرور در سفرهای خود سی شتر بار کتاب همراه می‌داشت و کتابخانه سیّار خود را از این سو به آن سو می‌کشاند و زمانی هم که از تألیف الاغانی ابوالفرج اصفهانی با خبر شد، دیگر انیس کُنج تنهایی او اغانی بود،

أعزُّ مکان فی الدنا سرج سابح و خیر جلیس فی الانام کتاب

«متنبی»

ولی هرگز حتی تا چند سال پیش هم کسی تصور نمی‌کرد که دانش بشر بدان حد برسد که چند برابر بیشتر از آن سی شتر بار کتاب، در یکی دو لوح فشرده (CD) انداخته شود و با جستجوی سریع هر کلمه و عبارتی که انسان اراده کند، پیش چشم خود ببیند. اخیراً در جایی خواندم که بزودی نسخه چهارم لوح فشرده معجم فقهی مدرسه آیه الله گلپایگانی با محتوای ۴۲۰۰ عنوان کتاب به بازار عرضه می‌شود. به شادمانی و حیرتم افزوده شد؛ یعنی در دو سه لوح فشرده کتابخانه آثار شیعی قابل استفاده و جستجوی وسیع با امکانات جالب!

حق دارند پیرانه سرانی که عمری دود چراغ خورده‌اند، انگشت افسوس و حسرت به لب گیرند و نغمه یا لَیَّتَ الشَّابِّ یَعُوذُ یَوْمًا سر دهند. موسسه التراث (turath.org) در

اردن تقریباً تمامی آثار کلاسیک و تراثی عربی اهل سنت را در چندین لوح فشرده موضوعی مثل المكتبة الالفیه، مكتبة الصرف و النحو، مكتبة الادب العربی، مكتبة التاريخ، مكتبة الفقه و الاصول و... عرضه کرده است.

این حیرت روزافزون، بشر را در نحوه بهره‌گیری از این فناوری پیشرفته عاجز کرده است. اگر سازمان ملل تصویب می‌کند، کسانی که از سال ۲۰۰۰ به بعد استفاده از رایانه و اینترنت را فرا نگیرند، بی‌سواد خوانده می‌شوند، گزافه نیست. اکنون شبکه جهانی اینترنت همان دهکده جهانی کذایی پیشگفته «مک لوهان» است. این شبکه این امکان را به آحاد بشر داده که هر کس و هر مؤسسه، هرگونه دانش و آگاهی خود را در خانه یا محل کارش در اختیار دیگران قرار دهد، به هر قصدی که مد نظر ارائه کنندگان آن است، اهالی فرهنگ نیز از این موهبت زمینی که البته خالق مطلق، چنین استعدادی را در بشر تعبیه کرده، بی‌نصیب نیستند. اولاً دانستن چگونگی استفاده از رایانه و لعب با کلیدهای آن و ورود به اینترنت بر هر محقق و پژوهشگری از اوجب واجبات است. خصوصاً که فرزند / فرزندان هم در خانه داشته باشد که در این صورت شگردهای دیگری هم باید فراگیرد که خود داستان دیگری است.

آشنایی با برخی پایگاههای مفید علمی که بنده استفاده کرده‌ام و کلکی در کارشان نیست و پولکی هم نیستند، کمی می‌کند که از آن بی‌سودی مصوب سازمان ملل گمکی خارج شویم! می‌دانیم که پایه نخست هر پژوهشی «جستجو» است. برای این منظور پیشنهاد می‌کنم صفحه اصلی رایانه خود را روی پایگاه: www.google.com تنظیم کنید، تا هر وقت خواستید وارد اینترنت شوید، نخست این صفحه ظاهر شود. طبعاً داخل خانه خالی، هر کلمه کلیدی و کلید واژه مهمی که در نظر دارید به فارسی یا عربی یا انگلیسی وارد می‌کنید و سپس دق البابی روی خانه جستجو می‌کنید و سایتهای درخواستی شما با یک چشم بر هم زدن یا «قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَكَانِكَ» ظاهر می‌شود.

مهمترین پایگاهی که اغلب متون عربی مهم در آن به صورت رایگان (on line) قابل استفاده است، پایگاه الورّاق به نشانی: www.al-waraq.com می‌باشد که مقرر آن در امارات متحده عربی است. البته پایگاههای بسیاری هم هستند که مقالات و کتابهای عربی تخصصی را به طور رایگان در اختیار کاربران قرار می‌دهند که ذکر آنها از حوصله این عجاله خارج است و اگر تلقی نشود که ما هم وسط دعوا نرخی تعیین کرده‌ایم، می‌گوییم که در حال حاضر ما هم کتاب راهنمای تصحیح متون تألیف جويا جهانبخش را

برای محققانی که بخواهند با شیوه‌های تصحیح متون آشنا شوند، به طور رایگان در پایگاه اینترنتی مرکز نشر میراث مکتوب به نشانی: www.mirasmaktoob.com قابل حفظ (save) و انتقال (download) به رایانه شخصی شما قرار داده‌ایم. و مژده می‌دهیم که تا سال آینده فهرستواره متون چاپی از آغاز تا پایان سال ۸۲ (فارسی و عربی) نزدیک به ده هزار عنوان کتاب و رساله معرفی شده با تمام امکانات جستجو به صورت رایگان و (on line) برای استفاده محققان در پایگاه مرکز قرار خواهیم داد. و صد البته هر پیشنهادی که به رونق علمی این پایگاه کمک کند استقبال می‌کنیم.

پایگاه مفید دیگری که همه با نام آن آشنا هستیم، ایرانیکاست به نشانی: www.iranica.com کافی است بخش «مداخل» را انتخاب کنید و با وارد کردن کلید واژه مورد نظر خود، مقاله مطلوب را به رایانه شخصی خود منتقل کنید. تصور می‌کنم در حال حاضر دایرةالمعارف بریتانیکا و دایرةالمعارف اسلام از طریق اینترنت به فروش می‌رسند و استفاده رایگان (on line) از آن ممکن نباشد. از دیگر پایگاههایی که می‌توان استفاده کرد، پایگاه اینترنتی اتحاد الکتاب العرب (The Arab Writers Union) اتحادیه نویسندگان عرب در دمشق است به نشانی: www.awu.dam.org که از انبوه مقالات مجلات و کتابهای آن می‌توان استفاده کرد.

اگر بخواهید از عنوان یا موضوع پایان‌نامه‌های دانشجویی مطلع شوید و جستجو کنید که آیا در فلان موضوع پایان‌نامه‌ای تألیف شده، خوب است سری به سایت مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشور به نشانی: www.irandoc.ac.ir بزنید. و اگر دنبال کتابی می‌گردید، اول به پایگاه مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی وارد شوید که چندین کتابخانه دیگر هم به کمک شما می‌آید، لذا این پایگاه را هم امتحان کنید: www.cgie.org.ir

همچنین مرکز اطلاع رسانی کتاب (مؤسسه یارسا) هم به معرفی مقالات مندرج در مطبوعات در دو سه سال اخیر و نیز کتابهای چاپ شده در زمینه علوم اسلامی می‌پردازد، به نشانی: www.Islamicdatabank.com الغرض اگر خوانندگان عزیز هم از امثال این پایگاهها اطلاعی دارند از طریق نامه یا e-mail به آدرس مرکز info@mirasmaktoob.com به ما اطلاع دهند. البته پیش از همه، موتور جستجوی گوگل (google) را اولین مشاور خود قرار دهید، سپس به دیگر پایگاهها مراجعه کنید. برای آشنا شدن با برخی پایگاههای مفید علمی و مرتبط با برنامه‌ها و اهداف این مرکز،

به بخش (link) پایگاهها مرتبط سایت میراث مکتوب مراجعه فرمایید.
حال این سؤال مطرح می‌شود: آیا با وجود این فناوری پیشرفته باز هم نیاز به چاپ کتاب هست؟ شما می‌توانید در پاسخ به این سؤال ما را راهنمایی کنید. نظر بنده در یک کلام این است که کتاب برای مطالعه لازم و مفید است، ولی این ابزار جدید برای جستجوی سریع و سهل و آسان؛ و هر دو مکمل هم هستند و یک پژوهشگر به هر دو نیاز دارد. صفحات لوح فشرده را تورق مطلوب نتوان کرد ولی صفحات کتاب را می‌توان سریع برانداز نمود و محتوای کتاب را بدست آورد، فهرس را دید، روی جلد را خواند و...

به امید اینکه روزی فرا رسد که متن تمام متون مهم شیعی هم مثل آنچه که معجم فقهی مدرسه آیه الله العظمی گلپایگانی (ره) تدوین کرده و بزودی نسخه چهارمین آن با ۴۲۰۰ کتاب وارد بازار می‌شود، مانند پایگاه الوراق، به صورت رایگان (on line) قابل استفاده باشد و نیز مقالات مطبوعات علمی پژوهشی هم به اهتمام مرکزی ارائه شود، چنانکه این مرکز فصلنامه آینه میراث خود را تا پایان سال به طور رایگان از طریق اینترنت برای محققان و متن پژوهان ارائه خواهد کرد.

در هر صورت روز آمدن ابزار تراث وظیفه ما است، چنانکه ضرورت احیاء تراث و انتشار آنها، هم امری است اجتناب‌ناپذیر برای نسلهای امروز و فردا.